

Ballet de quatre de Sant Quirze de Besora

Sant Quirze de Besora

Ubicació

Comarca: Osona
Lloc/Adreça: Plaça Major, 1
Alçada: 581,3

Coordenades:

Latitud: 42.10029
Longitud: 2.22259
UTM Est (X): 435718
UTM Nord (Y): 4661204

Classificació

Número de fitxa 08237 - 209
Àmbit: Patrimoni immaterial
Tipologia Música i dansa
Estil / època: Contemporani
Estat de conservació Dolent
Notes de conservació: El ball de moment no s'ha recuperat
Protecció Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Accés Fàcil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Pública
Autoria de la fitxa María del Agua Cortés Elía
Data de registre de la fitxa: dt., 11/03/2025 - 14:04

Descripció

Sant Quirze disposava de dues danses segons va recollir Aureli Capmany el 1908 i el 1948, la Dansa de la Post i el Ballet de Quatre o de Muntanya de Sant Quirze de Besora (Capmany, 1948).

El Ballet de Quatre és un ball pla que és similar al que es feia a altres zones properes, com el Ripollès, Berguedà i Osona. Està format per tres parts, la primera consisteix en un volt que donen les parelles a la plaça, un passeig que trenca la dansa. La segona part és el ball, ballador i balladora es posen de cara i dansen un ball pla en un joc d'aproximació i allunyament fins que les parelles es reuneixen en grups de quatre i les parelles es creuen. La tercera part és la sardana, amb una música més viva amb la que roden els balladors, anomenada la corrandà. Finalment es fa l'aixecament de les noies, el salt de quatre, amb el que finalitza la dansa.

Les imatges reproduïxen la publicació d'Aureli Capmany, on es recull la dansa i la partitura (Capmany, 1948: 41-45).

Bibliografia

[Directori Balls i Danses Girona | Anima de Dansa](#)

Capmany, Aureli (1948) *El ball i la dansa popular a Catalunya. Història, descripció i ensenyament*. Ed. Millà. Barcelona. P. 41-45.

EL BALLET DE QUATRE O DE MUNTANYA

De la mateixa família del ball «Pla» és l'anomenat «Ballet», si bé aquest es diferencia d'aquell en què sigui obligació que les parelles s'agrupin de dues en dues, a semblança del «Ballet de Déu», circumstància que fa acostumi anomenar-lo de vegades «Ballet de quatre».

L'àrea d'extensió pel que ens donen a conèixer els exemplars fins ara coneguts han estat usats a les comarques nòrdiques de Catalunya, especialment la Cerdanya, Ripollès, Empordà, amb la Garrotxa i el Bergadà, el que ha donat motiu a ésser conegut també amb el nom de «Ballet de muntanya», tal com així en Maria Aguiló en els seus aplecs de cançons populars, que diu eren emprades per a ballar-lo l'anomena «Ballet de quatre» i «Ballet de muntanya».

Explicarem un dels més característics que es distingeix per la bellesa dels seus escollits moviments, en el que la música es compon de tres melodies, a més de la usada per a complement final, nomenat «Corrandà».

EL BALLET A SANT QUIRZE DE BESORA COMARCA DEL RIPOLLÈS

Per donar-ne un clau concepte, seran reproduïdes les paraules dictades per un dels primers restauradors del nostre ball popular, en Lluís B. Nadal, de Vic, que les publicà l'any 1904, que diuen: El «Ballet» és una dansa de les més variades i la més generalitzada. La seva essència en gairebé totes les seves parts és igual, si bé, però, les formes varien segons les poblacions i les comarques. S'ha defensat el «Ballet» més que altres pel prestigi popular que gosava, i encara avui el trobaríem en algunes poblacions on la tradició i el costum de ballar-lo no han estat encara interrompudes.

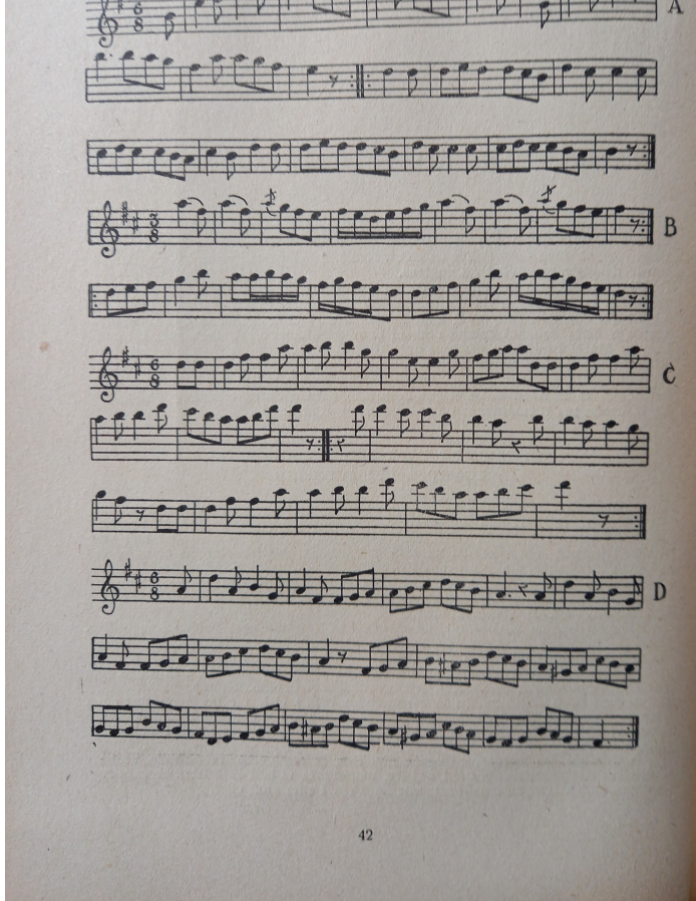
Estudiat una mica, resulta que el «Ballet», tal com serà explicat, regnà a tota la Muntanya, desde la Plana de Vic fins més enllà del Pirineu. Està compost de tres parts, que són les següents:

Primera part. — Consisteix en un vol que donen les parelles a la plaça, ja de ball, ja purament de passeig, que constitueix el «Trenca dansa».

Segona part. — És aquesta la del veritable ball, i el lector per la música entendre que comença. Ballador i balladora es colloquen de cara i comencen a dansar; ell s'aparta, ella el segueix i viceversa; ella fuig i la segueix ell sense perdre el compàs.

Aquest joc, de molta gentilesa i fins com es veu de molta filosofia, acaba reunint-se les parelles formant quadre, i aleshores el ball es teixeix creuant-se sempre amb vivesa de moviments ells amb ells i elles amb elles.

Handwritten musical score on page 42, featuring four systems of music labeled A, B, C, and D. The notation is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 6/8. The music consists of eighth and sixteenth notes, often beamed together in groups. System A (top) includes a repeat sign. System B includes a fermata. System C includes a repeat sign. System D (bottom) includes a fermata. The page number 42 is centered below the music.

No sé si el lector m'haurà comprès, la veritat és que trobo difícil fer entendre una cosa de la que jo no m'he fet carree sinó veient-la.

Certament, amb aquesta explicació feta per en Nadal, el qui no l'hagi vist ballar es trobarà amb sèries dificultats per a poder-lo interpretar correctament; per això el descriurem amb més detall, perquè sigui comprès com cal ésser ballat.

La música es compon de quatre tonades, tres en temps binari a 6/8 i una en compàs ternari 3/8. Aquesta última és la típica i característica del «Ballet», com a variant del Pla; les altres l'acompanyen a manera de suplement per a donar-li major durada.

Ballet. St. Quirze Besora. (Figura 1)

La primera tonada (A.) composta de dos temes melòdics de vuit compassos repetits, és la usada per a fer el passeig en pas acompanyat amb aire cerimoniós, procurant que cada grup format de dues parelles es destaquí dels altres donant-se cada parella les mans.

En finalitzar la repetició del segon tema i durant l'últim compàs i mig amb què acaba la tonada, les balladores de la primera parella o de davant de cada grup fan «Ristos», procurant en fer-lo quedar col·locades al lloc que ocupava el seu ballador i aquest en el que estava ella, mentre que la parella segona queden ell i ella en el mateix lloc que es troben, restant tots despreses les mans, formant quadre posat cada ballador de cara a la seva respectiva balladora.

Ja col·locats els grups en aquesta disposició, separat cadascun a la mateixa distància en què es trobava durant el passeig, comença propiament el ball.

Primera part. — Al so de la tonada (B), composta igualment de dos temes melòdics de vuit compassos repetits en compàs ternari, es posen els balladors en moviment fent el pas de ball Pla. Els balladors, els braços enlairats a la mida dels muscles, els mouen a dreta i esquerra a compàs del moviment que fan els peus; mentre, les balladores, amb pas igual, amb les mans aixequen un xic la faldilla.

A vegades, aquesta part és ballada sense moure's de lloc, però el moviment característic del «Ballet» consisteix en què la balladora fa quatre passos marcats enrera, mentre que el ballador la segueix de front fent-los endavant, com si pretengués perseguir-la, però després aquest desfà el camí fent altres quatre

compàs, a més, en el mateix lloc on es trobaven abans de començar aquest moviment. Seguidament es repeteix tot igual durant els vuit compassos que segueixen i que completen el primer tema musical.

Durant la segona meitat de la melodia, el moviment canvia de direcció, la qual consisteix en atravesar les balladores per entre els balladors en línia diagonal, passant l'una al lloc que ocupava l'altra (Figura 1), mentre els balladors continuen fent el pas de ball sense moure's del seu lloc. Una vegada han arribat elles al lloc respectivament esmentat, llavors ells fan el mateix, atravesant de manera igual entre elles, en semblant línia diagonal, per a traslladar-se també de lloc i quedar davant la respectiva balladora, les quals, també, mentrestant, fan el pas de ball en el lloc on es troben (Figura 2). Aquests moviments han d'ésser fets durant els vuit compassos de que està composta aquesta segona meitat de la melodia,

Ballet. St. Quirze Besora. (Figura 2)

així és, quatre elles i quatre ells. Cal tenir present que els moviments de travessar han d'ésser fets, tant per elles com per ells, per les respectives dretes. Durant els vuit compassos que resten de la tonada es repeteixen els moviments de manera exactament igual, primer elles, després ells, per a retornar al lloc on estaven abans de fer aquesta figura.

Es repeteix tal com ha estat explicat, les vegades que plau, interposant-hi sempre, però, entre una i altra vegada, el passeig referit primerament.

Segona part. — La figura de ball que segueix recorda la «Rasa» del ball Pla, però amb tonada pròpia (C) que és sonada en temps bastant viu. El moviment dels balladors ara és fet de costat, amb pas saltat, creuant una cama per darrere de l'altra, conservant el posat en què es troben col·locats fent quatre passos alhora ballador i balladora, primer en direcció a la dreta i els altres quatre a l'esquerra, repetint seguidament el mateix moviment per segona vegada, restant sempre, en finir-lo en el lloc d'abans de començar-lo.

Durant el segon tema de la música es torna a reproduir la figura de trasllat feta en la primera part, atravesant primer les balladores i seguidament els balladors, amb la diferència que ara el pas és saltat a compàs de la música que, com es repeteix per segona vegada, els balladors retornen al lloc que ocupaven abans, amb la qual cosa és acabat el «Ballet».

Quan es donava per finida la ballada, era costum, en localitats muntanyenques, acabar-la ballant la «Corranda», la que calia ésser també aplicada en finalitzar el «Ballet», a manera de suplement, amb la tonada pròpia (D), composta

del primer... En començar el segon, les parelles s'ajunten posades en rodona, formant cada grup una sardana, apoiant les balladores les mans damunt els muscles dels balladors que tenen a un i altre costat, mentre aquests els agafen el braços, i en tal disposició volten rodant, en pas saltat, en direcció a la dreta primer i a l'esquerra després, durant els vuit compassos darrers, i en sonar la nota final, les balladores, fent contracció amb els braços, salten aixecant-se en l'aire, mantenen tot el cos i cames en posició del tot vertical. De no fer-ho així, si arrosseguen les cames, els dona un moviment de campana que inclina el cos en direcció de cap a terra, fent-les caure. (Figura 3.)

Una vegada enlairades, hi romanen el temps que llur lleugeresa o esforç els ho permet, car és orgull per part de les balladores mantenir-s'hi una estona en tant que es besen, puix que els músics solen estar obligats a mantenir la nota final, que va acompanyada de «calderó», mentre es mantinguin balladores enlairades. Com que els instruments que sonen els músics són de vent, s'estableix competència entre elles i ells per tal de veure si aquests acaben el buf abans de caure elles.

Observi's que l'explicació donada per En Nadal difereix en detall de l'exposada després, referent al moviment de trasllació dels balladors i balladores. Però com segons la frase que diu: «L'orde dels factors no altera el producte», sigui fet el moviment d'una o altra manera, el ball no perd res del seu caràcter. Segons el primer procedir, sembla que el ballador atrau a la seva parella, i en el segon, que ell la persegueix, però sigui en un sentit o en l'altre, aquest joc de molta filosofia no perd res del seu caràcter.

D'altres variants es coneixen, que són a semblança del descrit, que porten noms diferents i música apropiada, que no descriurem, per tal de parlar ara d'un altre típic ball del tot distint dels explicats, diferenciant-se de tots els que hem fet esment.

Ballet. St. Quirze Besora. (Figura 3)